

Po co i dla kogo sakramenty święte?

*To, co byto widzialne w naszym Zbawicielu, przeszło do Jego misteriów
(Papież Leon Wielki)*

1. Celem katechezy jest ukazanie sakramentów jako obiektywnych znaków („sposobów” i „miejsc”) spotkania Jezusa Chrystusa w Jego Kościele, czyli zbawczych znaków Chrystusa, które zarazem są „środkami” wiodącymi do zbawienia człowieka, sprawiającymi w nim narodzenie i rozwój chrześcijańskiego życia wiary (nowe życie w Chrystusie), uzdrowienie oraz udzielającymi daru postania.

2. Współczesnemu światu i żyjącemu w nim człowiekowi, ogarniętemu umysłowością oświeceniową, pychą i związanym z nią poczuciem samowystarczalności nie wydaje się być potrzebna miłość Boga. Bóg, jeżeli nawet istnieje, to jest On samym rozumem (rozumem odwiecznie poznającym). Nikomu nie jest potrzebna Jego interwencja w „po swojemu” urządzonym świecie, który jest samowystarczalny, przejrzysty dla ludzkiego poznania, uwalniający się od tajemnic w wyniku działalności naukowej i coraz bardziej poddany człowiekowi (demiurgowi współczesnej techniki), jako niewyczerpalne tworzywo. Ten świat, ukazujący się jako stworzona przez człowieka wielka konstrukcja poznawcza, jako postęp i cywilizacja, jako współczesny system środków przekazu, jako niczym nie ograniczona demokratyczna wolność, ma uszczęśliwić człowieka. W rzeczywistości staje się on światem „przeciwko człowiekowi”. Nie może on również wyzwolić człowieka od cierpienia, ale przede wszystkim od śmierci. Świat cały, a wraz z nim człowiek w wymiarze cielesnym, poddany jest znikomości, zniszczeniu i śmiertelności. Nieśmiertelność nie należy do tego świata. Ona może przyjść do człowieka od Boga, który jest jedynym źródłem zbawienia.

Zauważalny kryzys sakramentów ma swoje źródło we wspomnianej pysze żywota współczesnego, czującego się samowystarczalnemu człowiekowi, który równocześnie, czy raczej uprzednio odrzuca Jezusa Chrystusa i Jego zbawienie. Sakramenty są tutaj widziane w służbie „zbyt bliskiego, wtrącającego się w życie ludzkie Boga”. Z tym wiąże się również drugi powód kryzysu - sakramenty w swym zewnętrznym wyrazie, na płaszczyźnie znaku (woda, olej, chleb, wino) wydają się zbyt proste, naiwne, ludowe, aby przez nie mógł Bóg działać i prowadzić człowieka a do zbawienia. Człowiek nie umie, bądź nie chce odkryć w sakramentach pokory i uniżenia Boga. Drugiego z wymienionych powodów kryzysu, zdecydowanie mniej niż pierwszego, dotyczy trzeci - brak odpowiedniego pouczenia w wierze, katechezy ukazującej sakramenty wyrastające z zapisanej w Piśmie św. historii zbawienia, a zwłaszcza w misterium Chrystusa i z Jego woli zbawienia wszystkich ludzi.

Jezus powiedział do Nikodema: „Bóg tak umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, ażeby człowiek nie zginął” (J 3, 16). To centralne, a zarazem jednorazowe wydarzenie, mające swe zwięzienie w Chrystusowym misterium paschalnym znajduje swą kontynuację w Kościele, w całej rozciągłości czasu jego trwania, czyli aż do powtórnego przyjścia Pana. Bóg zbawia nas poprzez Słowo i Sakramenty. Słowo jest głoszeniem prawdy o zbawieniu, upomnieniem i ufnością zarazem. Sakramenty urzeczywistniają głoszone słowo, gdyż rączynami Chrystusa dokonywanymi w czasie Kościoła, obecnością mocy krzyża i zmartwychwstania. Dzięki sakramentom zbawcza moc krzyża stoi w centrum świata pomimo, że świat się kręci, stając się udziałem tych, którzy z wiarą przystępują do niego, aby czerpać ze źródła życia.

3. Po co sakramenty?

Pośrednio odpowiedzi na to pytanie Katechizm Kościoła Katolickiego udziela już przy omawianiu tajemnic Wcielenia, do której sakramenty w szczególny sposób nawiązują (KKK 456-460). Bezpośrednio odpowiada na nie, ukazując Misterium Paschalne w sakramentach (KKK 1113-1134). „Syn Boży dla nas i dla naszego zbawienia zstąpił z nieba. I za sprawą Ducha Świętego przyjął ciało z Maryi dziewicy i stał się człowiekiem” (KKK 456). Motywy, dla których Syn Boży stał się człowiekiem, są również racją istnienia sakramentów.

1. Słowo stało się Ciałem, aby nas zbawić i pojednać z Bogiem (KKK 457). Jezus Chrystus dzięki sakramentom, będącym kontynuacją Jego zbawczego misterium (począwszy od Wcielenia, aż po tajemnicę Paschalną - Przejścia z tego świata do Ojca) dopełnia dzieła zbawienia i pojednania w swoim Kościele, obejmując nim i włączając w nie nowe pokolenia ludzi.

2. Słowo Wcielone wśród nas zamieszkało, abyśmy poznali miłość Bożą (KKK 45&). Dzięki sakramentom Bóg objawia swą miłość każdemu człowiekowi indywidualnie, udzielając mu ciągle na nowo swojego życia.

3. Bóg posłał swego Syna, aby był dla nas nieustannym wzorem życia i świętości (KKK 459). Sakramenty jako znaki bliskości Boga i obiektywne sposoby spotkania z Chrystusem stawiają człowieka na drodze wyznaczonej przez Boga. Udzielając człowiekowi „łaski drogi” uzdalniają go do radosnej ofiary z siebie w pójściu za Chrystusem.

4. Syn Boży stał się człowiekiem, aby „uczynić nas uczestnikami Boskiej natury” (2P 1, 4), abyśmy na Jego wzór stali się dziećmi Bożymi i abyśmy mogli w Niego się przemienić (KKK 460). Dlatego w dalszej części Katechizm wskazuje na Ducha Świętego, działającego [1123] Celem sakramentów jest uświęcenie człowieka, budowanie mistycznego Ciała Chrystusa, a wreszcie oddawanie czci Bogu. Jako znaki, mają one także pouczać. Sakramenty wiare nie tylko zakładają, lecz za pomocą słów i rzeczy dają jej wzrost, umacniają ją i wyrażają.

Duch uzdrawia i przemienia tych, którzy przyjmują sakrament, upodabniając ich do Syna Bożego. Owocem życia sakramentalnego jest to, że Duch przybrania za synów przebóstwa (por. 2 P 1, 4) wiernych, w żywy sposób jednocząc ich z jedynym Synem, Zbawicielem (KKK 1129).

W części poświęconej wprost sakramentom Katechizm Kościoła Katolickiego stwierdza, że głównym ich celem jest włączenie człowieka w zbawcze misterium Chrystusa, czyli zbawienie człowieka. „Skowa i czyny Jezusa już w czasie Jego życia ukrytego i misji publicznej miały charakter zbawczy. Uprzedzały one moc Jego Misterium Paschalnego. Zapowiadały i przygotowywały to, czego miał On udzielić Kościołowi po wypełnieniu wszystkiego. Misteria życia Jezusa są podstawą tego, czego Chrystus udziela teraz przez szafarzy swego Kościoła w sakramentach, ponieważ to, co byto widzialne w naszym Zbawicielu, przeszło do Jego misteriów” (KKK 1115).

Katechizm, powtarzając naukę Konstytucji o Liturgii Soboru Watykańskiego II *Sacrosanctum concilium* 59, stwierdza wprost: „Celem sakramentów jest uświęcenie człowieka, budowanie mistycznego Ciała Chrystusa, a wreszcie oddawanie czci Bogu, a jako znaki mają one także pouczać. Sakramenty wiare nie tylko zakładają, lecz za pomocą słów i rzeczy dają jej wzrost, umacniają ją i wyrażają. Słusznie więc nazywają się sakramentami wiary” (KKK 1123).

1. Uświęcenie człowieka jest więc najważniejszym celem sakramentów. Droga do zbawienia człowieka wiedzie bowiem przez uświęcającą moc Bożego działania, czyli Bożej łaski.

2. Budowanie Mistycznego Ciała Chrystusa jest wskazane jako kolejny cel udzielania sakramentów. Udzielają one ludziom, zwłaszcza Eucharystia, tajemnicy Komunii Boga Miłości, Jednego w Trzech Osobach (por. KKK 1118). Jako sakramenty dla Kościoła i przez Kościół są one podobnie jak Kościół znakami i narzędziami jedności Boga i ludzi na tym świecie - „aby cały rodzaj ludzki utworzył jeden Lud Boży, zrósł się w jedno Ciało Chrystusa i scalił się w budowie jednej świątyni Ducha Świętego” (Sobór Watykański II. *Ad gentes* 7).

3. Oddawanie czci Bogu stanowi trzeci z najważniejszych celów sakramentów. Działający w nich Chrystus oddaje wraz z tymi, którym się udziela cześć Ojcu. Dzięki obecności i działaniu w sakramentach Jedyne Kapłana dokonuje się w nich uwielbienie Boga. Człowiek wraz z Chrystusem wielbiąc Boga i dziękując Mu za dar zbawienia, docenia wartość otrzymanego daru i przez to coraz bardziej otwiera się na ten dar.

4. Pouczanie, jakiego udzielają sakramenty na płaszczyźnie znaku i celebracji, odpowiada również na pytanie o ich celowość.

5. Wzrost, umacnianie i wyrażanie wiary, dokonujące się dzięki sakramentom, ukazują sens i konieczność istnienia tych znaków wiary i zbawienia.

Dla kogo sakramenty?

Adresatem sakramentów jest K o ś c i ó ł jako wspólnota wierzących w Chrystusa, czyli wspólnota Nowego Przymierza (KKK 1118). Kościół dzięki nim powiększa swoje szeregi, uświęca się i spełnia swoją misję ewangelizacji. Sakramenty są źródłem ewangelizacji; ale też [1127] Sakramenty godnie celebrowane w wierze udzielają łaski, którą oznaczają. Są one skuteczne, ponieważ działa w nich sam Chrystus... Sakramenty są źródłem ewangelizacji; ich udzielanie stanowi jej narzędzie i ukoronowanie.

Katechizm wskazuje na eschatologiczny wymiar sakramentów, pozwalających Kościołowi karmić swą nadzieję i już dzisiaj cieszyć się z przyszłej chwały: „W sakramentach Chrystusa Kościół otrzymuje już zadatek swego dziedzictwa, uczestniczy już w życiu wiecznym. «oczekując błogosławionej nadziei i objawienia się chwały wielkiego Boga i Zbawiciela Naszego, Jezusa Chrystusa» (Tt 2, 13). A Duch i Oblubienica mówią: «Przyjdź! (...) Przyjdź Panie Jezu!» (Ap 22, 17.20)” (KKK 1130).

Sakramenty są przeznaczone dla konkretnego człowieka, obejmując „wszystkie etapy i wszystkie ważne momenty życia chrześcijanina: sprawiają narodzenie i rozwój chrześcijańskiego życia wiary, uzdrowienie i dar posłania. Widać w tym pełne podobieństwo, jakie istnieje między etapami życia naturalnego a etapami życia duchowego” (KKK 1210 za św. Tomaszem z Akwinu. *Summa theologiae*. III, 65,1). Uwzględniając całą drogę człowieka do zbawienia, „sakramenty tworzą pewną strukturę, w której każdy z nich ma swoje żywotne miejsce. W tej strukturze Eucharystia zajmuje wyjątkowe miejsce jako «sakrament sakramentów»” (KKK 1211 za św. Tomaszem z Akwinu, *Summa theologiae*, III, 65,3).

Mówiąc o przeznaczeniu sakramentów, nie wolno pominąć stwierdzenia Katechizmu nawiązującego do orzeczenia Soboru Trydenckiego (DS 1604), że „dla wierzących

sakramenty Nowego Przymierza są konieczne do zbawienia" (KKK 1129). Każda grupa sakramentów (sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego, sakramenty uzdrowienia i sakramenty w służbie komunii), jak i każdy z siedmiu sakramentów nakierowane są na różnorakie potrzeby człowieka.

I tak sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego jako fundamenty całego życia chrześcijańskiego są skierowane do ludzi, którzy pragną mieć uczestnictwo w Boskiej naturze i otrzymują je w darze przez łaskę Chrystusa. Objawiają one pewną analogię do powstania, rozwoju i wzrostu życia naturalnego. „Wierni odrodzeni przez chrzest, zostają - umocnieni przez sakrament bierzmowania, a w Eucharystii otrzymują pokarm życia wiecznego. W ten sposób przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego w coraz większym stopniu osiągają skarby życia wiecznego i postępują w doskonałej miłości.

Sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego są skierowane do wszystkich, którzy uwierzyli w Jezusa Chrystusa. „Na nich opiera się wspólne powołanie do świętości i do misji ewangelizacji świata. Udzielają one łask do życia według Ducha podczas ziemskiej pielgrzymki prowadzącej do wspólnej Ojczyzny" (KKK 1533).

Adresatem sakramentów uzdrowienia są ci, w których Boże życie (nowe życie w Chrystusie) zapoczątkowane przez sakramenty inicjacji chrześcijańskiej uległo osłabieniu, a nawet całkowitej utracie poprzez grzech. Otrzymane od Boga życie przechowujemy bowiem „w naczyniach glinianych" (2 Kor 4, 7). Obecnie jest ono jeszcze „ukryte z Chrystusem w Bogu" (Kol 3, 3). Jesteśmy jeszcze w „naszym przybytku doczesnego zamieszkania" (2 Kor 5, 1).

„Owocem życia sakramentalnego jest to, że Duch przybrania za synów przebóstwa wiernych, w żywy sposób jednocząc ich ze swoim Synem, Zbawicielem.”

Dlatego „nasz Pan Jezus Chrystus, lekarz naszych dusz i ciał, który odpuścił grzechy paralitykowi i przywrócił mu zdrowie dała (por. Mk 2, 1-12), chciał, by Kościół mocą Ducha Świętego kontynuował Jego dzieło uzdrowienia i zbawienia, które obejmuje także jego członki. Jest to celem dwóch sakramentów: sakramentu pokuty i namaszczenia chorych" (KKK 1421).

Sakramenty w służbie komunii są przeznaczone dla tych, którzy zostali już konsekrowani przez chrzest i bierzmowanie do kapłaństwa wspólnego wszystkich wiernych, a tu otrzymują szczególną konsekrację. „Przyjmujący sakrament święceń są konsekrowani, by w imię Chrystusa «karmili Kościół słowem i łaską Bożą» (*Lumen gentium* 10). Z kolei «osobny sakrament umacnia i jakby konsekruje małżonków chrześcijańskich do obowiązków i godności ich stanu» (*Lumen gentium* 10)" (KKK 1535). Są więc one nastawione na zbawienie innych ludzi. „Przez służbę innym przyczyniają się też do zbawienia osobistego. Udzielają one szczególnego posłania w Kościele i służą budowaniu Ludu Bożego" (KKK 1534).

Chrystus wzywa nas, abyśmy czerpali ze źródła życia, jakim jest Jego chwalebna śmierć na krzyżu, wyrażająca bezgraniczną miłość Boga do każdego człowieka i streszczająca całe posłannictwo Wcielonego Słowa. Wezwaniem do czerpania z tego źródła za pomocą sakramentów, a zarazem modlitwą uwielbienia Boga za wielki dar zbawienia, uobecniany i kontynuowany w sakramentach niech staną się słowa św. Bonawentury, które Kościół przeznaczył w Liturgii Godzin na uroczystość Najświętszego Serca Pana Jezusa:

„Zastanów się odkupiony człowiecze, kina jest, jak wielkim jest Ten, kto dla ciebie wisi na krzyżu. Jego śmierć przywraca życie umarłym; Z powodu Jego odejścia niebo i ziemia

pogrążają się w smutku, a twarde skaty pękają (...). Pan Bóg dozwoli), iż jeden z żołnierzy uderzając włócznią otworzył najświętszy bok. Popłynęła ażeń krew i woda stając się zapłatą naszego zbawienia. Ona to płynąc z samego źródła, z wnętrza serca Chrystusowego, dała sakramentom Kościoła moc udzielania łaski życia, a dla tych, którzy żyją w Chrystusie, stała się napojem ze «źródła tryskającego na życie wieczne o (...). Powstań więc duszo umiłowana przez Chrystusa (...) tam przyłóż usta, aby «zaczerpnąć wody ze źródeł Zbawiciela». Albowiem tutaj znajduje się źródło «wyptywające ze środka rajy, które o dzieląc się na cztery strumienie i ogarniając serca wiernych, nawadnia i użyźnia całą ziemię. Biegnij do tego źródła życia i światła, kimkolwiek jesteś, duszo Bogu oddana; z gorącym pragnieniem i całą mocą wołaj z głębi serca: O niewysłowiony majestacie Najwyższego Boga, najczystsza jasności światła wiecznego, życie ożywiająca wszelkie życie stworzenia, światłości zapalająca wszystkie światła i podtrzymująca stale blask rozlicznych światel(...) (Lit. Godzin).